

Erika Pettersson
Handläggare

Yttrande över remiss från Regeringskansliet, finansdepartementet – slutredovisningen Utökat informationsutbyte (Ds 2022:13)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår att kommunstyrelsen beslutar

att godkänna upprättat förslag till yttrande och översända detsamma till Regeringskansliet.

Sammanfattning

Lunds kommun har av Regeringskansliet beretts möjlighet att yttra sig över promemorian *Utökat informationsutbyte* (DS 2022:13). I utredningen har möjligheterna till informationsutbyte mellan myndigheter, kommuner och arbetslöshetskassor utvärderats, i syfte att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen, bidragsbrott och arbetslivskriminalitet.

Utredningen har i sin slutrapport bedömt om det finns behov av ändrade regler avseende sekretess eller behandling av personuppgifter för att få till stånd ett mer ändamålsenligt och effektivt informationsutbyte samtidigt som behovet av skydd för den enskildes personliga integritet beaktas. Utredningen har i de fall där det bedömts lämpligt föreslagit nödvändiga författningsändringar. Bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 juli 2023.

Kommunkontoret har, i dialog med vård- och omsorgsförvaltningen samt socialförvaltningen, upprättat förslag till yttrande. Kommunstyrelsen föreslås godkänna yttrandet och översända detsamma till Regeringskansliet.

Underlag för beslutet

- Kommunkontorets tjänsteskrivelse 2022-10-04 Remiss från Regeringskansliet – Utökat informationsutbyte (Ds 2022:13)
- Förslag till yttrande 2022-10-04

2022-10-04

Diarienummer

KS 2022/0585

- Missiv till remiss från Regeringskansliet, finansdepartementet – slutredovisningen Utökat informationsutbyte (Ds 2022:13)
- Promemoria Utökat informationsutbyte (Ds 2022:13)

Ärendet

Bakgrund

Lunds kommun har av Regeringskansliet beretts möjlighet att yttra sig över promemorian *Utökat informationsutbyte* (DS 2022:13). I utredningen har möjligheterna till informationsutbyte mellan myndigheter, kommuner och arbetslöshetskassor utvärderats, i syfte att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen, bidragsbrott och arbetslivskriminalitet.

Utredningen har i sin slutrapport bedömt om det finns behov av ändrade regler avseende sekretess eller behandling av personuppgifter för att få till stånd ett mer ändamålsenligt och effektivt informationsutbyte samtidigt som behovet av skydd för den enskildes personliga integritet beaktas. Utredningen har i de fall där det bedömts lämpligt föreslagit nödvändiga författningsändringar. Bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 juli 2023.

Då svarstiden varit kort har tiden inte medgett remiss till berörda nämnder inom Lunds kommun. Ärendet har därför beretts av kommunkontoret i nära dialog med vård- och omsorgsförvaltningen samt socialförvaltningen.

I utredningen föreslås bland annat:

En generell sekretessbrytande bestämmelse införs

Utredningen anser att statliga och kommunala myndigheter samt de som jämföras med myndigheter enligt offentlighets- och sekretesslagen (OSL) bör ges förutsättningar att utbyta sekretessbelagda uppgifter i större utsträckning än i dag, mot bakgrund av att det finns ett omotiverat glapp mellan de undersökta statliga myndigheternas uppdrag och de rättsliga förutsättningarna för att genomföra det. En generell möjlighet att lämna uppgifter som omfattas av sekretess till skydd för enskilda till en annan myndighet föreslås därför införas i 10 kap. OSL. Den nya bestämmelsen gäller utöver OSL:s generalklausul och innebär att sekretess inte hindrar att uppgifter som en myndighet förfogar över lämnas till en annan myndighet, om uppgiften behövs för att den mottagande myndigheten ska kunna fullgöra sin författningsreglerade verksamhet. Utredningen anser att generalklausulens begränsade tillämpningsområde och de tillämpningsproblem som är förknippade med den utgör ett hinder för ett effektivt och ändamålsenligt

2022-10-04

Diarienummer

KS 2022/0585

informationsutbyte. Det gäller även om den i undantagsfall kan användas för rutinmässigt utbyte.

Den föreslagna bestämmelsen innebär vidare att uppgifter ska få lämnas ut såväl på begäran som på eget initiativ. Det innebär dock inte att den myndighet som förfogar över uppgiften har en skyldighet att lämna ut uppgifter på eget initiativ. Om en myndighet vet att en annan myndighet behöver uppgifterna bör dock uppgifterna lämnas ut om övriga förutsättningar är uppfyllda.

Utöver de begränsningar som ligger i att utlämnande endast får ske om en annan myndighet behöver de aktuella uppgifterna för sin författningsreglerade verksamhet, ska inte heller uppgifter lämnas om övervägande skäl talar för att det intresse som sekretessen ska skydda har företräde framför intresset av att uppgifterna lämnas ut. Det innebär att det finns en möjlighet att i särskilda fall beakta starka integritetsintressen rörande enskilda och känsliga uppgifter i en myndighets verksamhet. Mot bland annat denna bakgrund anser utredningen att det finns skäl att undanta socialtjänsten från bestämmelsens tillämpningsområde.

En utökad möjlighet att utbyta offentliga uppgifter

En ny bestämmelse som gör det möjligt för en myndighet att i större utsträckning *på eget initiativ* lämna ut offentliga uppgifter till en annan myndighet föreslås införas i 6 kap. OSL. Det finns redan i dag en skyldighet att lämna ut sådana uppgifter om en annan myndighet begär att få del av uppgifterna, så länge det inte hindrar arbetets behöriga gång (6 kap. 5 § OSL). Den föreslagna bestämmelsen kompletterar denna bestämmelse. När offentliga uppgifter sammanställs och behandlas tillsammans med andra uppgifter kan detta anses utgöra ett intrång i den personliga integriteten. För att motverka en omotiverad spridning av offentliga uppgifter begränsas därför tillämpningsområdet för bestämmelsen till att avse uppgifter som kan antas vara av betydelse för den mottagande myndighetens verksamhet. Den föreslagna bestämmelsen innebär inte en skyldighet att på eget initiativ lämna ut uppgifter. Bestämmelsen ger utrymme för informationsutbyte både i enskilda fall och för rutinmässigt informationsutbyte.

En utökad uppgiftsskyldighet i vissa fall

Den föreslagna generella sekretessbrytande bestämmelsen i OSL innebär inte en skyldighet att lämna uppgifter på eget initiativ. Utredningen föreslår därför uppgiftsskyldighet i vissa fall, för bland annat Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och CSN. En ny bestämmelse om underrättelseskyldighet för kommunerna föreslås också införas i socialtjänstlagen (2001:453). Bestämmelsen innebär att socialnämnden ska underrätta Försäkringskassan när beslut om insatser för enskilda upphör eller ändras om uppgifterna är av

2022-10-04

Diarienummer

KS 2022/0585

betydelse för ärenden som regleras i socialförsäkringsbalken (2010:110).

En mer generell uppgiftsskyldighet skulle enligt utredningen i detta avseende leda till minskade felaktiga utbetalningar och färre återkrav. Om kommunen underrättar Försäkringskassan om att insatser från socialtjänsten upphört eller ändrats kan myndigheten skyndsamt utreda frågan närmare och vidta eventuella åtgärder. Det kan exempelvis aktualisera att ett omprövningsärende om rätten till ersättning initieras, till följd av ändrade förhållanden enligt socialförsäkringsbalken.

Ett utökat elektroniskt informationsutbyte mellan myndigheter

Utredningen föreslår en utökad möjlighet till elektroniskt utbyte av uppgifter mellan CSN och Arbetsförmedlingen, samt att migrationsverket får elektronisk åtkomst till lägenhetsregistret för kontroll av lämnade uppgifter. Utredningen föreslår även att uppgifter i lägenhetsregistret får behandlas för sådan verksamhet som staten eller en kommun ansvarar för. Andra myndigheters, däribland kommuners, behov av författningsändringar som rör behandling av personuppgifter för att åstadkomma ett effektivare informationsutbyte bereds inom Regeringskansliet och behandlas inte i utredningen.

Föredragning

Felaktiga utbetalningar urholkar förtroendet för välfärdssystemen och medför stora kostnader för samhället som helhet. Lunds kommun inledde under 2021 ett omfattande arbete för att förebygga och hantera ekonomisk brottslighet och oegentligheter i välfärden. Arbetet leds från kommunkontoret, och uppdraget är att stödja kommunens verksamheter i arbetet med att upptäcka, förhindra och vidta åtgärder mot välfärdsbrott. Samverkan sker löpande med berörda statliga myndigheter. Mot den bakgrunden välkomnar kommunkontoret utredningen och dess övergripande slutsatser. Kommunkontoret delar bedömningen att otillräckligt informationsutbyte och sekretess mellan myndigheter kan utgöra ett hinder för att fatta korrekta beslut och utöva effektiva kontroller av utbetalningar från välfärdssystemen, och ser att de författningsförslag som lämnats i utredningen kan bidra till ett mer ändamålsenligt och effektivt informationsutbyte.

Även om informationslämnande ofta kan ske med stöd av redan gällande sekretessbrytande bestämmelser, så som samtycke från den enskilde, finns det situationer där det är angeläget att utlämnande myndighet kan lämna uppgifter direkt till kommunen i större utsträckning än idag. Som konkret exempel kan nämnas att Migrationsverket på grund av sekretess har ansett sig förhindrad att

2022-10-04

Diarienummer

KS 2022/0585

lämna ut för kommunen behövliga uppgifter om enskilda i samband med anvisning till kommun enligt 3 § lag (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl., LMA. Detsamma gäller behövliga uppgifter om den enskildes rätt till bistånd enligt LMA, vilket försvårat för kommunen att uppfylla sin skyldighet att lämna bistånd enligt 3 a § sista stycket LMA. Kommunkontoret bedömer det därför som positivt att det i utredningen föreslås en ny sekretessbrytande bestämmelse, och delar bedömningen att det finns skäl att undanta socialtjänsten från bestämmelsens tillämpningsområde utifrån att det annars finns en risk för att människor som är särskilt utsatta undviker att söka den hjälp och det stöd hos socialtjänsten som de behöver och har rätt till.

Den i utredningen föreslagna ökade uppgiftsskyldigheten innebär bland annat ett krav på att socialnämnden (i Lunds kommuns fall träffas även vård- och omsorgsnämnden av författningsförslaget då förslaget omfattar den kommunala LSS-verksamheten) ska underrätta Försäkringskassan när beslut om insatser för enskilda upphör eller ändras, om uppgifterna är av betydelse för ärenden som regleras i socialförsäkringsbalken. Det finns redan idag en underrättelseskyldighet till Försäkringskassan enligt 2 § förordningen om underhållsstöd (1996:1036) när ett barn skrivs ut eller in vid ett familjehem eller bostad med särskild service enligt LSS eller vid HVB-hem, stödboende eller familjehem inom socialtjänsten. Denna underrättelseskyldighet sammanhänger med att rätt till underhållsstöd ej föreligger då barnet under hel kalendermånad erhåller sådan vård.

Kommunkontoret bedömer det vidare som oklart hur den i utredningen föreslagna uppgiftsskyldigheten förhåller sig till skyldigheten att på begäran från Försäkringskassan lämna uppgifter enligt 110 kap. 31 § SFB. Exempelvis kan uppgifter rörande ett kroniskt missbruk av alkohol eller narkotika vara förhållanden av betydelse för Försäkringskassans prövning av rätt till sjukersättning, och en familjs boendesituation kan påverka rätten till underhållsstöd som därmed motiverar ett utlämnande enligt lagrummet.

Utredningen tar främst exempel där ansvaret för insatsen är fördelad mellan kommuner och Försäkringskassan, exempelvis LSS. Någon sådan begränsning av tillämpningsområdet kan däremot inte utläsas av den föreslagna bestämmelsen. För att den föreslagna bestämmelsen ska kunna tillämpas är det därför av vikt att det tydligt redogörs för vilka ärendetyper och vilka socialtjänstinsatser som avses för att underrättelseskyldighet ska uppkomma. Kommunkontoret vill i sammanhanget därför belysa vikten av att fortsatt stöd för att tolka lagstiftningen och hur den praktiskt ska

2022-10-04

Diarienummer

KS 2022/0585

tillämpas i kommunerna, då detta med inte med tydlighet framgår av utredningen.

Utredningen bedömer vidare att förslagen i ett inledande skede kan innebära vissa kostnader för kommunerna, genom bland annat utbildning, IT-utveckling och att ta fram rutiner för hur uppgifterna ska utbytas. Utredningen erfar samtidigt att kommunerna redan i dag utbyter uppgifter och att det ofta finns upparbetade former för sådant informationsutbyte, varför bedömningen görs att förslagen inte medför att kommunerna behöver någon statlig finansiering. Kommunkontoret bedömer det i dagsläget som svårt att uttala sig om den exakta utformningen och behovet av den eventuella IT-utveckling som kommer krävas i kommunen med anledning av föreslagna förändringar. Lunds kommun använder sig redan av SSBTEK (Sammansatt bastjänst för ekonomiskt bistånd), en digital tjänst som ger en säker, effektiv och förenklad handläggning av ärenden inom ekonomiskt bistånd. Tjänsten gör det möjligt för kommunen att via sitt verksamhetssystem få information från statliga myndigheter och organisationer. Kommunkontoret bedömer att SSBTEK utgör ett bra stöd för kontroller av utbetalningar till enskilda individer. Kommunkontoret bedömer därtill att det finns en uppenbar risk att en alltför omfattande eller otydligt utformad underrättelseskyldigheten gentemot Försäkringskassan enligt utredningens förslag kommer att innebära ökad administration och kostnader för kommunen även efter inledande utbildning och framtagande av rutiner. Dessa kostnader bedöms inte kompenseras av de eventuella besparingar som övriga förslag kan medföra.

I utredningen görs bedömningen att det integritetsintrång de olika förslagen innebär vid en intresseavvägning får accepteras och anses vara godtagbart. Utredningen anser inte heller att det finns några realistiska alternativa vägar för att nå samma resultat som är mindre integritetskänsliga och att vidtagna och befintliga skyddsåtgärder får anses vara tillräckliga. Kommunkontoret delar den uppfattningen.

Kommunkontoret vill i sammanhanget också belysa att det pågår ett förhållandevis omfattande arbete på Regeringskansliet med tydlig koppling till föreliggande utredning, och till arbetet med att motverka olika former av välfärdsbrottslighet. Sammantaget visar de nationella satsningarna på en tydlig riktning, som går väl i linje med det arbete som bedrivs i Lunds kommun. Samtidigt vill kommunkontoret understryka att det nationella arbetet tenderar ha ett för ensidigt fokus på statliga myndigheters möjligheter och befogenheter kopplat till bekämpningen av olika former av välfärdsbrottslighet. Det krävs motsvarande insatser för att möjliggöra ett preventivt och aktivt arbete även på kommunal nivå.

2022-10-04

Diarienummer

KS 2022/0585

Kommunkontoret vill i sammanhanget understryka vikten av att de kommunala förutsättningarna belyses på ett tydligare sätt i det fortsatta nationella arbetet, inte minst utifrån de sekretessbestämmelser som de kommunala verksamheterna, bland annat genom socialtjänstlagen, har att förhålla sig till.

Beredning

Ärendet har beretts av kommunkontoret i dialog med vård- och omsorgsförvaltningen samt socialförvaltningen.

Barnets bästa

En barnkonsekvensanalys har inte bedömts relevant i ärendet.

Ekonomiska konsekvenser

Beslutsförslaget medför inga ekonomiska konsekvenser i detta skede. Utredningens förslag kan vid införande dock komma att medföra vissa ekonomiska konsekvenser för kommunen, främst kopplat till utbildning och framtagande av rutiner för hur vissa uppgifter ska utbytas, både vad gäller den föreslagna underrättelseskyldigheten och annat utbyte av uppgifter.

Christoffer Nilsson
Kommundirektör

Vesna Casitovski
Kanslichef

Beslutet skickas till

För kännedom:

Regeringskansliet, finansdepartementet

Arbetsmarknads- och socialnämnden

Vård- och omsorgsnämnden

Kommunkontoret, ledningsstöd